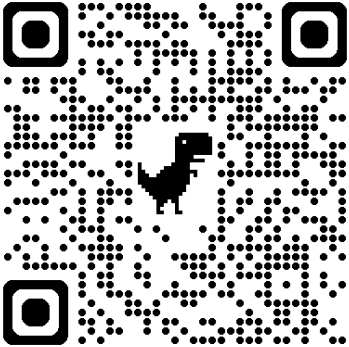

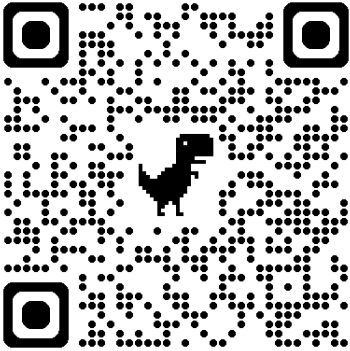
Огляд судової практики Верховного Суду щодо закриття провадження у справі (актуальна судова практика станом на 15.07.2025)

- ❖ Щодо поєднання в одній особі позивача й відповідача як підстави закриття провадження в справі**
- ❖ Щодо порядку розподілу судових витрат у разі закриття провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 255 ЦПК України**
- ❖ Щодо закриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України**
- ❖ Щодо наслідків вирішення судом у резолютивній частині рішення питання про закриття провадження у справі в частині вимог**
- ❖ Щодо права позивача на звернення до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією у разі закриття провадження у справі**

Щодо поєднання в одній особі позивача й відповідача як підстави закриття провадження в справі

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КЦС ВС № 643/4873/20 від 28.05.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128421092# 	Відповідно до статті 48 ЦПК України позивачами є особи, які подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу. Відповідачами ж є особи, яким пред'явлено позовну вимогу. ЦПК України не передбачає можливості поєднання сторін судового процесу в одній особі, не передбачає цей кодекс і поняття «неналежний позивач», не визначає й механізму заміни останнього, оскільки положення кодексу спрямовані на вирішення спору, якого не може бути із «самим собою». У випадку встановлення судом процесуального випадку, за якого позивачем і відповідачем у справі є фактично одна і та ж сама особа, розгляд заявленого позову в цій частині є неможливим за відсутністю спору як такого. На підставі пункту 2 частини першої статті 255 ЦПК України суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо відсутній предмет спору. Поєднання в одній особі позивача й відповідача є підставою закриття провадження в справі у зв'язку з відсутністю предмета спору в частині, яка стосується саме цієї особи.

Щодо порядку розподілу судових витрат у разі закриття провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 255 ЦПК України

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КЦС ВС № 752/9416/23 від 21.05.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537618# 	Суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства (пункт 1 частини першої статті 255 ЦПК України). На підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України суд роз'яснює позивачеві право протягом десяти днів з дня отримання відповідної постанови звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією. Відповідно до частин першої, четвертої статті 377 ЦПК України судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, підлягає скасуванню в апеляційному порядку повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині з підстав, передбачених статтями 255 та 257 цього Кодексу. У разі закриття судом апеляційної інстанції провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 цього Кодексу суд за заявою позивача в порядку письмового провадження постановляє ухвалу про передачу справи до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, крім випадків об'єднання в одне провадження кількох вимог, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства.

Відповідно до частини другої статті 255 ЦПК України про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, а також вирішує питання про розподіл між сторонами судових витрат, повернення судового збору з державного бюджету.

Згідно з частиною першою статті 141 ЦПК України судовий збір покладається на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

Якщо інше не передбачено законом, у разі закриття провадження у справі судові витрати, понесені відповідачем, компенсуються за рахунок держави у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (частина сьома статті 141 ЦПК України).

Згідно з частиною тринадцятою статті 141 ЦПК України якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

Тобто, у разі закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України суд апеляційної інстанції наділений повноваженнями постановити за заявою позивача ухвалу про її передачу для продовження розгляду до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, тому її розгляд не закінчується і продовжується компетентним судом, за результатом якого буде здійснено розподіл судових витрат.

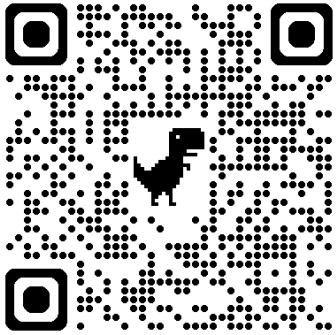
У разі закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України суд апеляційної

інстанції наділений повноваженнями постановити за заявою позивача ухвалу про її передачу для продовження розгляду до суду першої інстанції, до юрисдикції якого віднесено розгляд такої справи, тому її розгляд не закінчується і продовжується компетентним судом, за результатом якого буде здійснено розподіл судових витрат.

Відповідно в разі, якщо справу направлено для продовження розгляду до належного суду першої інстанції, то розподіл судових витрат суд апеляційної інстанції не здійснює.

Щодо закриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 1 ст. 231 ГПК України

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КГС ВС № 924/740/23 від 01.05.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/127112541# 	Статтею 231 ГПК України визначено підстави для закриття провадження у справі. Так, відповідно до пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України господарський суд закриває провадження у справі, якщо відсутній предмет спору. Суд закриває провадження у справі у зв'язку з відсутністю предмета спору, якщо предмет спору існував на момент виникнення останнього, але припинив існування в процесі розгляду справи на час (до) ухвалення судом першої інстанції судового рішення. При цьому протилежне, зокрема скасування рішення суду з тих підстав, що сторона спору на стадії апеляційного/касаційного перегляду рішення вчинила дії, які направлені, по суті, на вирішення питання шляхом фактично позапримусового виконання зобов'язання, хоча і за наслідками встановлення судом першої інстанції обставин та ухвалення рішення про зобов'язання вчинення дій на користь позивача, означало б скасування законного та обґрунтованого рішення, яке ухвалене за результатами встановлення фактичних обставин справи, надання оцінки доказам, правильного застосування норм матеріального і процесуального права. Водночас, коли порушення ГПК України судом першої інстанції не допущено та ухвалено законне і обґрунтоване

рішення, встановлення апеляційним/касаційним судом обставин припинення існування предмету спору, які (обставини) виникли вже після ухвалення рішення судом першої інстанції, саме по собі не може бути підставою для скасування судового рішення та закриття провадження у справі на підставі пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України.

ГПК України передбачає спеціальні процесуальні механізми та процедуру для випадку припинення існування предмета спору, які виникли після ухвалення рішення судом першої інстанції.

Так, у разі, коли боржник добровільно виконав рішення суду (повністю чи частково), яке підлягає виконанню на підставі виконавчого документа (наказу), то боржник відповідно до частини другої статті 328 ГПК України наділений правом звернутися до суду із відповідною заявою про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню повністю або частково (якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою).

Судове рішення також може бути переглянуто за правилами глави 3 ГПК України за наявності для цього відповідних підстав.

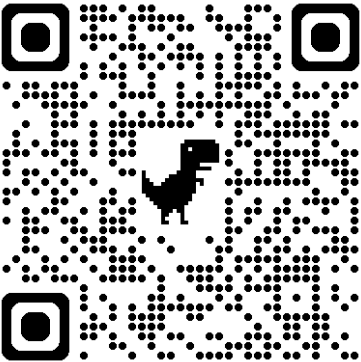
Суд закриває провадження у справі на підставі пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України у зв'язку з відсутністю предмета спору, якщо предмет спору існував на момент виникнення останнього, але припинив існування в

процесі розгляду справи на час (до) ухвалення судом першої інстанції рішення по суті спору. У випадку виникнення обставин припинення існування предмета спору на стадії апеляційного (касаційного) перегляду справи, відсутні підстави для застосування пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України та скасування судового рішення по суті спору лише з мотивів виникнення зазначених обставин, якщо законність та обґрунтованість судового рішення не спростована за наслідками апеляційного (касаційного) розгляду справи.

Водночас у разі, якщо при апеляційному (касаційному) перегляді рішення суду першої інстанції встановлено наявність підстав, за яких судові рішення підлягає скасуванню, оскільки є незаконним і необґрунтованим, то, у разі встановлення також і обставин припинення існування предмета спору, які (обставини) виникли вже після ухвалення рішення судом першої інстанції, таке рішення підлягає скасуванню із закриттям провадження у справі на підставі пункту 2 частини першої статті 231 ГПК України.

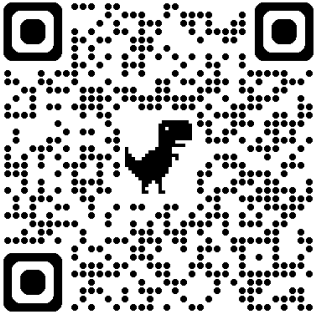
Щодо наслідків вирішення судом у резолютивній частині рішення питання про закриття провадження у справі в частині вимог

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова КГС ВС № 924/740/23 від 01.05.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/127112541# 	Відповідно до частини третьої статті 232, пункту 1 частини п'ятої статті 238 ГПК України розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду. У резолютивній частині рішення зазначаються висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної із заявлених вимог. Отже, Господарський процесуальний кодекс України не передбачає можливість включення до резолютивної частини рішення висновків з питань, не пов'язаних з вирішенням справи по суті. Висновки з такого питання викладаються у формі ухвали (частина четверта статті 231, частина друга статті 232 ГПК України), яка приймається у вигляді окремого процесуального документа і можуть постановлюватися одночасно з рішенням суду. Лише висновок суду першої інстанції про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково свідчить про вирішення спору по суті розглянутих вимог. Натомість, у тому випадку, коли в резолютивній частині судового рішення зазначається про закриття провадження у справі щодо частини із заявлених вимог у зв'язку з відсутністю предмету спору, спір по суті у відповідній

	частині не вирішується, навіть якщо розгляд справи по суті закінчується ухваленням рішення суду, без постановлення відповідної ухвали, як окремого процесуального документа. Тому, вирішення судом у резолютивній частині рішення питання про закриття провадження у справі в частині вимог, є порушенням норм процесуального права.
--	--

Щодо права позивача на звернення до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією у разі закриття провадження у справі

Реквізити рішення	Оцінка суду та висновок
Постанова ВП ВС № 990/317/23 від 20.03.2025 року, з текстом постанови можна ознайомитися за посиланням https://reyestr.court.gov.ua/Review/126486067# 	Як встановлено судом першої інстанції, особа, отримавши постанову Великої Палати Верховного Суду від 16.02.2023 у справі № 990/99/22, звернувся 13.06.2023 [в межах строку, визначеного статтею 233 КЗпП, та з урахуванням положень пункту 1 глави XIX «Прикінцеві положення» КЗпП про його продовження на строк дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), до 30.06.2023 (дата відміни карантину)] до суду загальної юрисдикції з позовом до ВРП про стягнення винагороди. Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 26.06.2023 позовну заяву прийнято та відкрито провадження у справі № 761/21537/23, а ухвалою від 09.11.2023 провадження у справі було закрито у зв'язку з тим, що справа підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. Звертає на себе увагу та обставина, що питання, чи підлягає справа за позовом особи розгляду в порядку цивільного судочинства, було вирішено лише 09.11.2023, тоді як відповідно до положень пункту 1 частини першої статті 186 Цивільного процесуального кодексу України воно мало бути вирішено на стадії відкриття провадження.

	Тож особа не мав процесуальної можливості звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією, що у свою чергу (так само як і відмова у відкритті судом загальної юрисдикції провадження за його позовом) виключило б пропуск строку звернення з позовом до адміністративного суду. Цивільним процесуальним кодексом України не передбачено, що у разі закриття провадження у справі судом першої інстанції позивач може звернутися до суду із заявою про направлення справи за встановленою юрисдикцією. Право на таке звернення передбачено лише у разі, якщо провадження у справі через непідсудність справи суду загальної юрисдикції закривається судом апеляційної або касаційної інстанції.
--	---

Аналітичний відділ

